

Пољопривредне
саветодавне и
стручне службе
Републике Србије

The Republic of Serbia
Ministry of Agriculture,
forestry and water management

Република Србија
Министарство пољопривреде,
шумарства и водопривреде

Обука и усавршавање пољопривредних саветодаваца и пољопривредних произвођача за територију Републике Србије без АП Војводине

**Модул 8: ЕВИДЕНТИРАЊЕ ПОСЛОВНИХ ПРОМЕНА
ПОЉОПРИВРЕДНИХ ГАЗДИНСТАВА**

Обука и усавршавање пољопривредних саветодаваца
и пољопривредних произвођача

Рачуноводствени подаци о дохотку и пословним активностима ФАДН газдинства

Проф. др Јонел Субић

Институт за економику пољопривреде у Београду

www.iep.bg.ac.rs

www.nsseme.com

jonel_s@iep.bg.ac.rs

Успостављање система рачуноводствених података на пољопривредним газдинствима (*Farm Accountancy Data Network – FADN*)

Систем рачуноводствених података на пољопривредним газдинствима (*FADN – Farm Accountancy Data Network*) представља један од кључних инструмената за праћење економских резултата пољопривредне производње у државама чланицама Европске уније.

Његово увођење у Републици Србији има за циљ усаглашавање са европским стандардима и унапређење процеса креирања и спровођења аграрне политике. ФАДН систем у Србији успостављен је у периоду од 2011-2015. године у оквиру пројекта техничке помоћи делегације Европске уније, под називом „Успостављање система рачуноводствених података на пољопривредним газдинствима у Републици Србији“, уз подршку Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде.

Успостављање система рачуноводствених података на пољопривредним газдинствима (*Farm Accountancy Data Network – FADN*)

FADN је успостављен у Европској унији још 1965. године као званични инструмент за економско праћење стања и развоја пољопривреде. Његова суштина је у обезбеђивању репрезентативне, упоредиве и поуздане базе података о пословању пољопривредних газдинстава.

Успостављање система рачуноводствених података на пољопривредним газдинствима (*Farm Accountancy Data Network – FADN*)

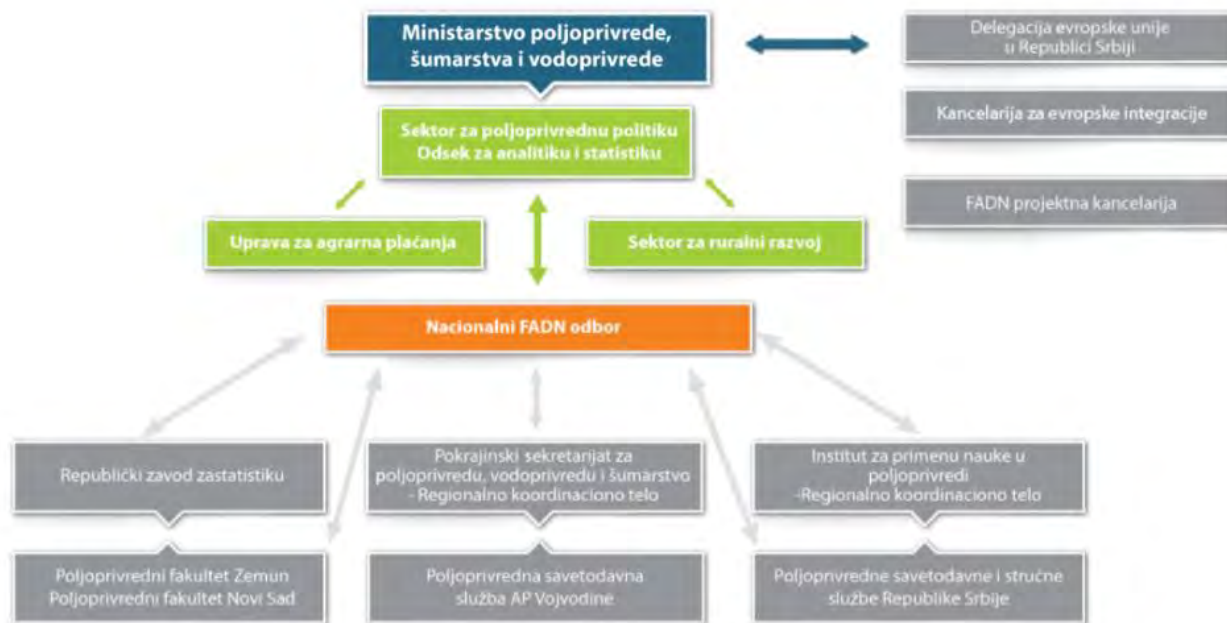
ФАДН је намењен да служи као:

- аналитички инструмент за процену ефеката мера Заједничке пољопривредне политике (ЗПП),
- основа за креирање нових политика субвенционисања и подршке пољопривредницима,
- мерило економске ефикасности различитих типова производње и региона,
- индикатор стања конкурентности и одрживости сектора пољопривреде у целини.

Крајњи циљ ФАДН система је унапређење економске стабилности и рационализација производње, кроз детаљно разумевање структура трошкова, извора прихода и разлика у продуктивности међу газдинствима.

Успостављање система рачуноводствених података на пољопривредним газдинствима (*Farm Accountancy Data Network – FADN*)

За координацију активности задужен је Национални одбор за спровођење ФАДН система Републике Србије, које формира Влада Републике Србије на предлог Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде.

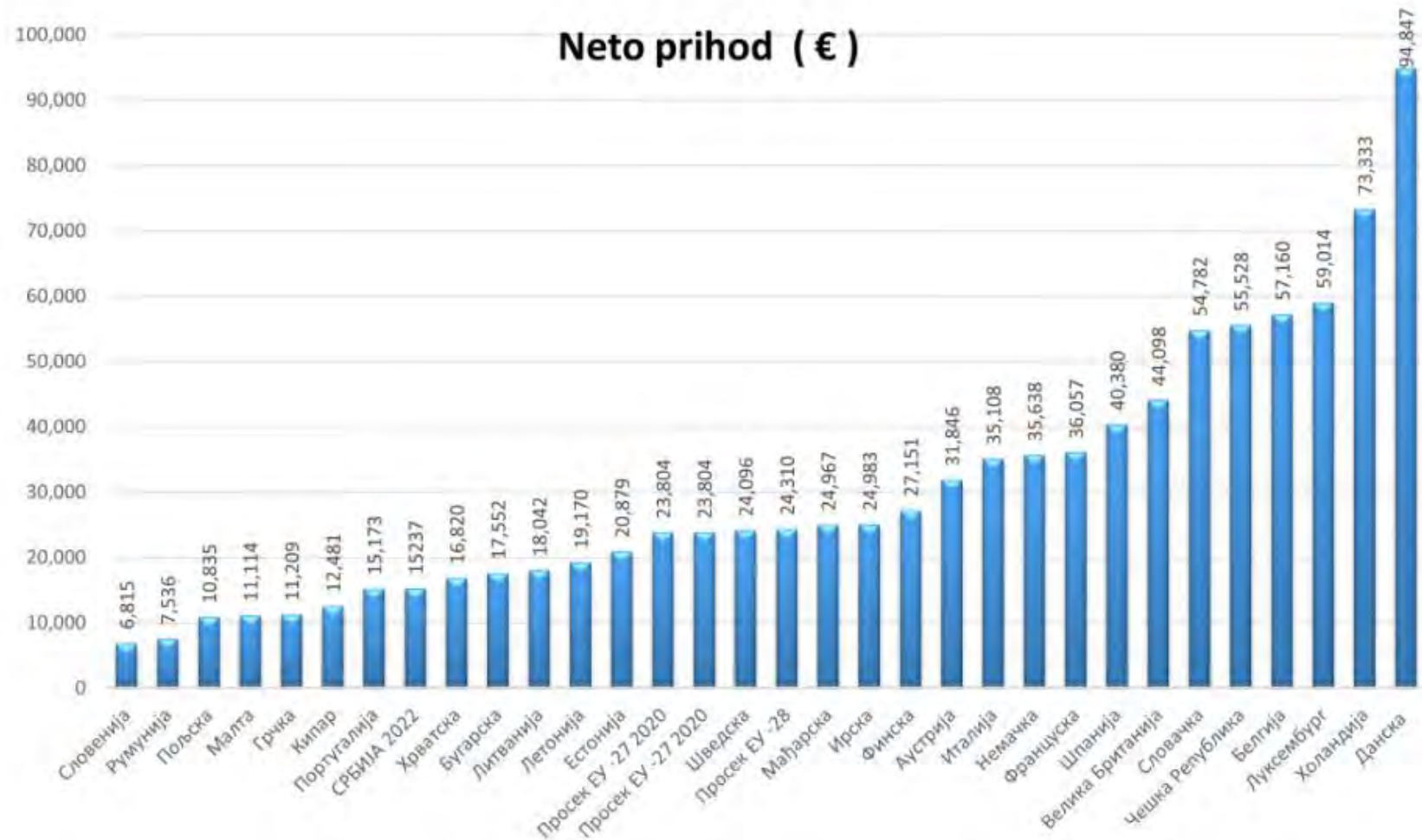

Успостављање система рачуноводствених података на пољопривредним газдинствима (*Farm Accountancy Data Network – FADN*)

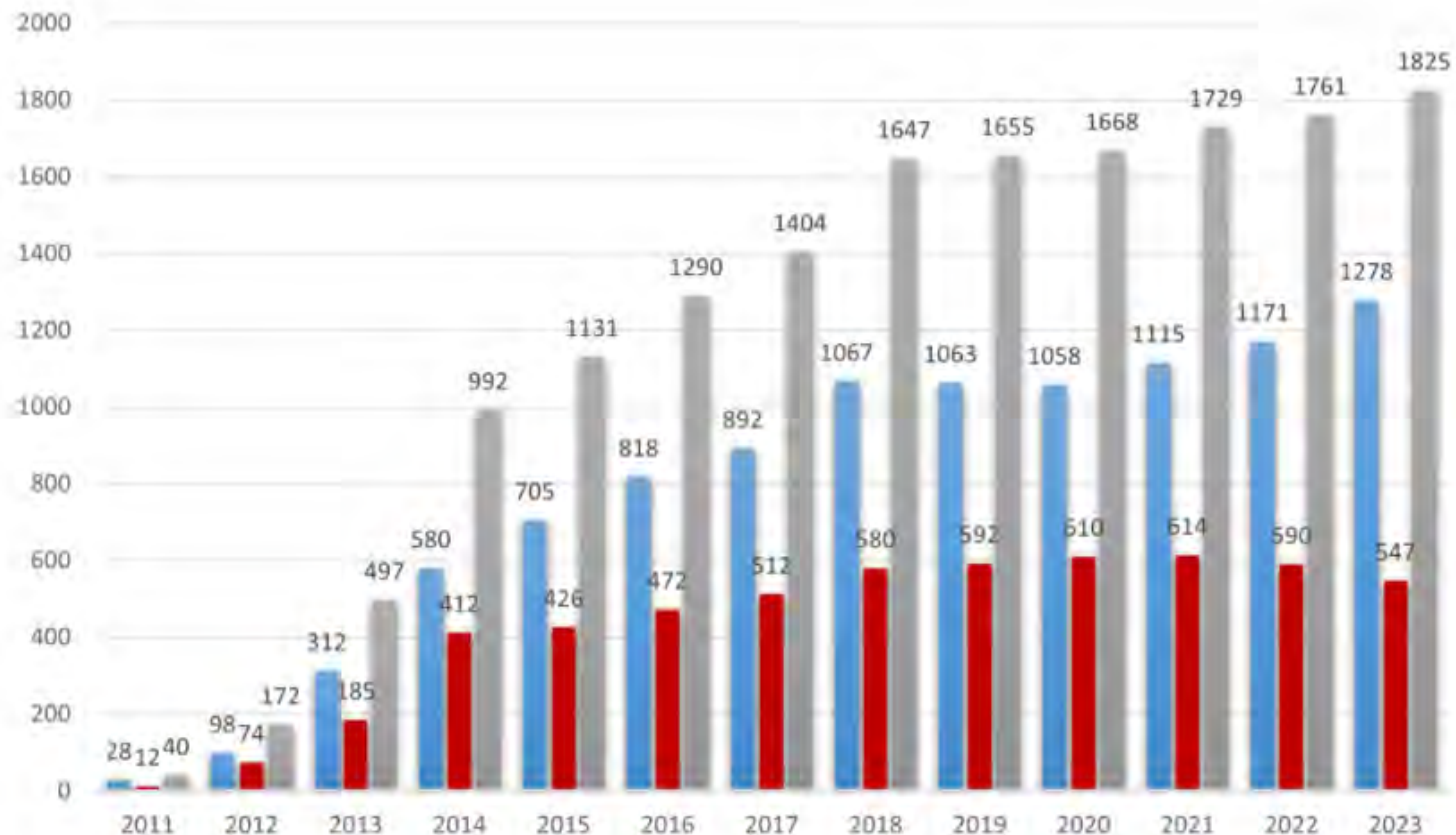
Првобитно је у систему било обухваћено 40 пољопривредних газдинстава, која су служила као пилот узорак ради тестирања методологије и евиденције трошкова и прихода.

Већ 2012. године долази до повећања узорка на 172 пољопривредна газдинства, уз сукцесивно годишње повећање да би 2015. године достигао узорак од 1.104 газдинства, а 2023. године 1.825 газдинстава. Од тог броја газдинстава, 1.278 се налази у региону Србија југ, а остатак од 547 газдинства у региону Србија север.

Нето приход пољопривредних газдинстава у систему FADN у Европској унији

Узорак пољопривредних газдинстава у систему FADN у периоду од 2011-2023. године

■ Газдинства у FADN узорку, Југ Србија
■ Газдинства у FADN узорку, Север Србија
■ Газдинства у FADN узорку, Југ Србија Газдинства у FADN узорку, Север Србија Укупно

Методологија прикупљања и обраде података

ФАДН не обухвата сва пољопривредна газдинства, већ репрезентативан узорак комерцијалних газдинстава која остварују економски праг одређене минималне величине, изражене у „стандардном приходу“ (Standard Output). Узорак се формира тако да покрије све типове производње и агроеколошке регионе, што омогућава упоредивост резултата на националном и европском нивоу.

ФАДН прикупља три групе података:

- Физички подаци – површине по културама, број грла стоке, обим производње, радне јединице, коришћена механизација.
- Финансијски подаци – приходи по производима, трошкови по улазима (семе, ђубриво, храна за животиње, енергенти, зараде, камате, итд.).
- Структурни подаци – власничка структура, тип производње, регион, радни ангажман чланова домаћинства.

Методологија прикупљања и обраде података

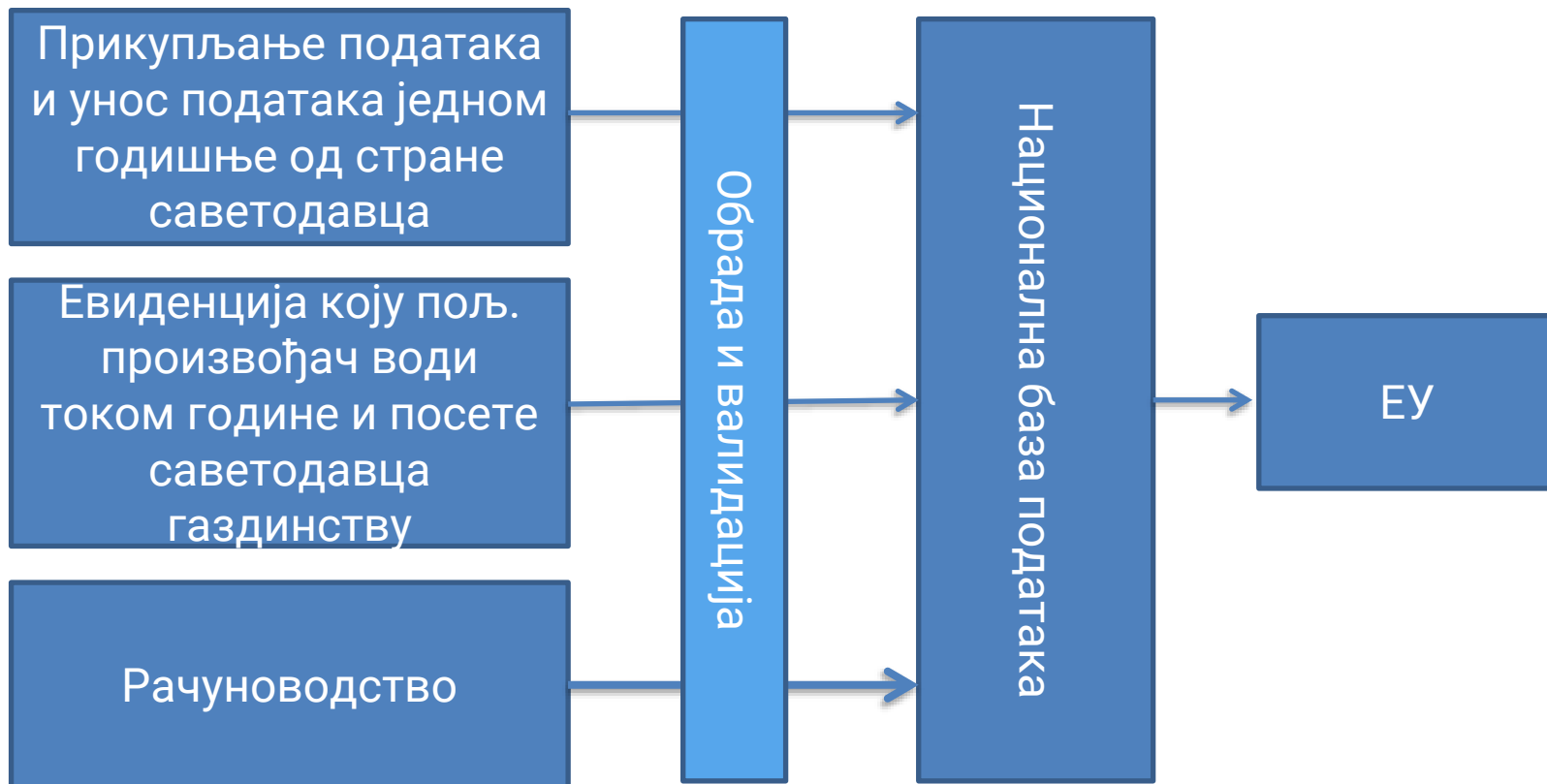
Из наведених података израчунавају се кључни економски индикатори:

- Бруто маржа (Gross Margin)
- Нето доходак газдинства (Farm Net Income)
- Поврат на капитал (Return on Assets)
- Ниво субвенција у структури прихода
- Однос трошкова рада и капитала
- Ефикасност производње по јединици површине или грлу

Ови показатељи омогућавају анализу профитабилности, трошковне структуре и одрживости производње.

Податке прикупљају пољопривредни саветодавци у сарадњи са носиоцима газдинстава. Подаци се затим обрађују у националној ФАДН бази, проверавају на конзистентност, и шаљу Европској комисији у стандардизованом формату (RICA база – Réseau d'Information Comptable Agricole).

Методологија прикупљања и обраде података

Аналитички осврт на улогу и значај ФАДН система у Србији

Пре увођења ФАДН-а, већина анализа у Србији заснивала се на агрегираним статистичким подацима, без увида у структуру трошкова по типу газдинства.

ФАДН систем је омогућио:

- детаљнију економску анализу појединачних производњи,
- утврђивање прагова профитабилности,
- мерење ефеката државних субвенција,
- израду сценарија за моделовање аграрне политике по узору на САР алате (нпр. модел CAPRI или AGMEMOD).

Аналитички осврт на улогу и значај ФАДН система у Србији

ФАДН подаци омогућавају идентификацију сектора са највећим потенцијалом за раст продуктивности.

На пример:

- у сектору повртарства и воћарства, где је већа додата вредност по јединици површине, али и већи ниво улагања.
- у сточарству, где се могу пратити нпр. трошкови хране у односу на вредност произведених производа.

Анализа ових односа пружа основу за мере подршке усмерене ка повећању технолошког нивоа и ефикасности коришћења ресурса.

Аналитички осврт на улогу и значај ФАДН система у Србији

ФАДН резултати омогућавају Министарству пољопривреде и другим институцијама да:

- утврде ефикасност постојећих мера субвенција, израде рационалне и циљане мере за подршку специфичним секторима,
- планирају рурални развој на основу поузданих података о економским показатељима.

На пример, на основу ФАДН индикатора могу се препознати газдинства са ниском продуктивношћу, али са потенцијалом за унапређење кроз инвестиције или обуке, чиме се директно подржава конкурентност сектора пољопривреде у Републици Србији.

Аналитички осврт на улогу и значај ФАДН система у Србији

ФАДН систем промовише појам модерног пољопривредног рачуноводства:

- омогућава електронско праћење трошкова и прихода,
- подстиче вођење појединачних рачуноводствених евиденција на газдинству,
- повезује економске показатеље са физичким параметрима производње (површине, приноси, број грла стоке и сл).

Ово не само да побољшава прецизност економских анализа, већ и олакшава интеграцију са европским базама података и системима извештавања, као што су RICA и EUROSTAT.

Аналитички осврт на улогу и значај ФАДН система у Србији

ФАДН се све више користи за праћење одрживости пољопривреде:

- праћење потрошње енергената,
- ђубрива и пестицида,
- процена емисија гасова са ефектом стаклене баште,
- идентификација области за увођење „зелених“ технологија и еколошких мера.

На овај начин систем постаје важан алат за економско, еколошко и социјално планирање, што је кључно за усаглашавање са ЕУ захтевима и дугорочно одржив развој сектора.

УЛОГА ФАДН СИСТЕМА У СРБИЈИ

Изазови имплементације ФАДН система у Србији

Иако систем показује велики потенцијал, Србија се суочава са изазовима:

- ниска стопа дигитализације и квалитет рачуноводства на мањим газдинствима,
- потреба за већом мотивацијом власника газдинстава за учешће у систему,
- неопходност повезивања ФАДН базе са другим националним и европским базама података за унапређење анализе.

Препоручује се:

- унапређење дигиталне инфраструктуре и софтверских решења,
- континуирана едукација саветодаваца и пољопривредника,
- посебне субвенције или додатни бодови приликом конкурисања за субвенције за пољопривредна газдинства која учествују у ФАДН систему
- интеграција економских и еколошких индикатора у један систем за стратешко планирање.

Заљкучак

ФАДН систем представља основу за економску анализу пољопривредног сектора у Републици Србији. Он омогућава да се квантитативно сагледају разлике између типова производње, регија и величина газдинстава, али и да се уоче ефекти мера државне политике.

У наредном периоду, кључни приоритети су:

- дигитализација прикупљања података,
- континуирана едукација саветодаваца,
- повезивање са системима процене еколошке одрживости,
- примена ФАДН резултата у креирању националних стратегија пољопривреде и руралног развоја.

Белешке

- ФАДН систем је намењен пре свега да прати економску ефикасност пољопривредних газдинстава.
- Подаци који се уносе у ФАДН систем представљају стварне податке прикупљене на пољопривредним газдинствима.
- Улога рачуноводствених података у анализи дохотка ФАДН газдинстава омогућава израду економских показатеља и анализе продуктивности.
- ФАДН подаци у креирању аграрне политике представљају базу података које могу послужити за креирање мера подршке и анализе економске одрживости сектора пољопривреде.

Белешке

- ФАДН систем у Републици Србији функционише на добровољној бази учешћа пољопривредних газдинстава.
- За координацију активности задужен је Национални одбор за спровођење ФАДН система Републике Србије.
- У 2023. години, ФАДН системом обухваћено је 1.825 газдинстава.
- ФАДН не обухвата сва пољопривредна газдинства, већ репрезентативан узорак комерцијалних газдинстава која остварују економски праг одређене минималне величине, изражене у „стандардном приходу“ (Standard Output).

Обука и усавршавање пољопривредних саветодаваца
и пољопривредних произвођача

Рачуноводствени подаци о дохотку и пословним активностима ФАДН газдинства

Проф. др Јонел Субић

Институт за економику пољопривреде у Београду

www.iep.bg.ac.rs

www.nsseme.com

jonel_s@iep.bg.ac.rs